

EMONA

Emona je ime za Ljubljano v času rimskega imperija, ki izvira iz istoimenske lirske – keltske naselbine. To je prva pravilna in zares mestna zasnova na tleh današnje Ljubljane. L. 180 pnš. so Rimljani tu ustanovili svoj vojaški legijski tabor ob poti od Ogleja proti Balknu. Šele kasneje (že v času cesarja Avgusta) so taborišče spremenili v civilno naselbino.

Mesto je imelo obliko pravokotnika katerega stranice so merile 522 in 432 m, obsegalo pa je približno 23 ha. Imelo je 2 pravokotno križajoči se glavni cesti v približni smeri S – J (Cardo maximus) in V – Z (Cardo decumanos), ki sta ga povezovali z Oglejem, Celjem in Drnovim pri Brežicah. Kot tudi drugod v rimskih mestih sta bili tudi ti cesti urejeni kot pokopališče. Mestno zemljišče je bilo parcelirano v posamezne gradbene bloke = **insule** ; po dosedanjih vednostih naj bi mesto imelo ok. 40 takih gradbenih blokov. Tudi ta shema povzema ureditev vojaškega taborišča. Insule so bile po pravilih opremljene s centralno kurjavo, kopalnicami, vse mesto je bilo preprejeno z javno kanalizacijo, ceste pa tlakovane. Bogataši so za razliko od tistih, ki so prebivali v insulah, živeli v hišah s centralnim ogrevanjem, imenovanih **domus**. Stavbe so zidali s pomočjo apnenega veziva in jih okraševali s freskami, mozaiki. Zanimivo je tudi dejstvo, da je imelo mesto svoje božanstvo, boginjo Equarno.

Cesar Avgust in njegov posinovljenec sta Emono utrdila z 2,40m debelim in 6 – 8 m visokim **obzidjem**, ki je bilo dokončano l. 14 – 15 nš. O njunem delovanju priča rekonstruiran gradbeni napis, najden ob glavnih vhodnih vratih – tj. na današnjem Trgu francoske revolucije. Obzidje je imelo (do sedaj odkritih) 26 stolpov, 4 glavna vrata (tudi **Emonska vrata** - temelji) in 10 stranskih vhodov. Zagotavljalo je varnost prebivalcem Emone, okolici in predmestju pa ponujal pribežališče v nevarnosti. Zid je bil grajen iz kamna, zunanji strani zidu pa sta bili iz kamnitih kvadrov, vezanih z malto. Še v Valvasorjevem času je bilo vidno obzidje s stolpi, danes pa je ohranjena skoraj celotna južna stranica zidu do 2,25 m v višino - na Mirju. Plečnik je obzidje kasneje romantično priredil – kamnita piramida, vhodi ter obokana kapela v ozadju so njegovo delo. / Zunaj mestnega obzidja so se razprostirala emonska grobišča, kjer so si meščani, še ko so bili živi, postavili svoje družinske grobnice. Siromašni sužnji so so šele po smrti dobili prostor na nezasedenih delih pokopališča. Zunaj obzidja je bil prav tako prostor za gospodarske dejavnosti; izdelovali so predvsem lončene posode, amfore in Oljenke – svetilke, ki so jih polagali v grobove, da bi pokojnikom razsvetljevale večno temo.

Vse do zadnjih let je bila rimska Emona razkrita zlasti v obrobju mesta in na glavnih dostopih vanj, v zadnjih letih pa so preiskali tudi mestno jedro – **forum** (mestni trg z baziliko, templjem in kurijo); našli so **temelje tržne bazilike** (= gr. kraljeva palača; v Rimu javno poslopje za sodne seje in trgovsko središče; pri kristjanih glavna oblika krščanske cerkve), poleg nje pa zelo značilno poznoantično okroglo kultno stavbo (tempelj – namenjen verskim obredom). Ob zahodnem delu mesta pa so presenetljivo našli krščansko središče z izredno dobro ohranjenim **baptisterijem** (= krstilnica, krstilna kapelica) in **portikom** (= stebrišče, obokan hodnik) . Tla obeh so pokrita z bogatimi mozaiki.

Znamenitost, ohranjena iz nekdanje Emone je tudi kipec iz serije skulpturnih ostankov, kip emonskega odličnika – **kip Emonca**. To je pozlačen kip iz bronca, visok 154 cm, ki je stal kot nagrobnik na rimskem pokopališču. V togo oblečen dostojanstvenik stoji na visokem stebri, predstavlja pa bogatega in verjetno pomembnega meščana, ki je živel v 2. stoletju. Najden je bil na prostoru Kazine pred več kot 150 leti. Kopija se nahaja ob Slovenski

cesti pri podhodu s Kongresnega trga na Plečnikov trg pri parku Zvezda, original pa najdemo v Narodnem muzeju Slovenije v Ljubljani.

Na območju tedanje Emone so odkrili tudi množico **mozaikov** s katerimi so bila pokrita tla, obsežne sledove **stenskih poslikav**, celo vrsto pomembnejših **kamnoseških sestavin**, skupino **plastik**, v grobiščih pa množico nekaterih tudi zelo luksuznih predmetov za vsakdanjo uporabo. Ohranilo se je tudi nekaj primerkov **steklene posode**, **kovinskega orožja**, **rimskih novcev** in **nakita**. Ti izdelki nam pojasnjujejo, kako so Rimljani takrat živeli.

Preko Emone so l. 167 pričala vdirati različna ljudstva v Italijo zaradi boja za cesarski prestol in po vrsti napadov je Emona propadla l. 452 ob Atilovem pohodu.

Viri: - Nace Šumi – Ljubljana
- internet

Povzetek :

NASTANEK EMONE

Emona kot rimsko mesto se je razvila iz lirske – keltske predhodnice; najprej je bila le vojaška postojanka, šele kasneje tudi civilno mesto. Nastala nekje po l. 180 pr. n. št., propadla pa l. 452. z vdorom Hunov.

ARHITEKTURA in GRADBENIŠTVO

- Insule – stavbni bloki, kjer je živelo preprosto prebivalstvo
- Domusi – hiše za bogatejše
- Baptisterij – krstilnica, krstilna kapelica
- Portik – stebrišče, obokan hodnik
- Bazilika
- Pokopališča (zunaj obzidja) ; v nekaterih najdeni dragoceni predmeti
- Rimski zid – ohranjen skoraj celotni del J strani obzidja; 6 –8m višine (zdaj ohranjen na Mirju le še 2,25 m); 2,4m širine; Plečnik ga je po svoje obnovil
- Emonska vrata – temelji enih od 4ih glavnih vrat
- Glavni cesti v smereh S – J in V – Z, tlakovani, urejeni kot pokopališča (navada v rim mestih)
- Kanalizacija

KIPARSTVO in DRUGI MATERIALNI OSTANKKI

- kip Emonca – pozlačen kipec iz bron; 154 cm; predstavlja emonskega odličnika; original v Narodnem muzeju Slovenije
- plastike
- mozaiki
- novci
- amfore, lončene posode
- nakit in orožje